

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 De graaf van Monte-Cristo

1 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van welke primaire hartstocht haat kan worden afgeleid: de droefheid 1
- de opvatting van Spinoza over haat: de wil tot verwijderen of vernietigen van de oorzaak buiten onszelf van de droefheid 1
- een uitleg op welke wijze deze opvatting in de inleiding te herkennen is 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Haat is volgens Spinoza een vorm van de primaire hartstocht droefheid, namelijk droefheid met het idee van een oorzaak buiten onszelf. Spinoza noemt haat in één adem met woede en minachting 1
- Volgens Spinoza wil degene die haat het gehate, een of andere oorzaak buiten onszelf van de droefheid, zowel verwijderen als vernietigen 1
- Dantès wil zijn vijanden helemaal vernietigen, hij schakelt ze met koele berekening uit. Dit komt overeen met wat haat volgens Spinoza inhoudt 1

2 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argumentatie hoe Edmond Dantès volgens Spinoza zijn haat en woede had kunnen corrigeren of voorkomen: door redelijk inzicht 1
- het kennisniveau waarop haat en woede zijn te vinden: het laagste niveau, de empirische kennis 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Spinoza zou Dantès zijn haat en woede kunnen corrigeren door volgens de rede te werk te gaan. Door redelijk inzicht, het komen tot adequate kennis in plaats van kennis gebaseerd op empirie en verbeelding, verdwijnt de verwardheid en worden mensen als Dantès niet langer door emoties meegesleurd. Wie onder leiding van de rede leeft, zal haat met liefde en edelmoedigheid proberen te vergelden, zodat de haat uitdooft en in liefde overgaat 1
- De haat en woede van Dantès staan op het laagste kennisniveau, dat van de empirische werkelijkheid, dat is verbonden met verbeelding 1

Vraag	Antwoord	Scores
3	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van de opvatting van Aristoteles over woede 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie waaruit blijkt dat Aristoteles de woede van Achilles en diens wraak op Hector zou afkeuren omdat deze tezeer afwijkt van het juiste midden 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Aristoteles schrijft dat boosheid of woede weliswaar een genotvolle kant kennen (namelijk het vooruitzicht op wraak), maar pas prijzenswaardig zijn zolang ze het midden houden tussen bedaardheid en opvliegendheid. Mensen die op het juiste moment boos zijn, noemt hij bedaard 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Ik denk dat Aristoteles het gedrag van Achilles niet als het juiste midden beschouwt. Achilles is zeker niet bedaard, zoals blijkt uit zijn wraakzuchtige handelen ten opzichte van Hector. Als hij wel bedaard zou zijn geweest had hij de emotie niet overdreven en zelfs nog vergevingsgezind kunnen zijn. Nu doodt hij Hector en sleept hij ook nog diens lijk achter een strijdswagen aan 	1
4	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een uitleg van wat volgens Seneca kenmerkend is voor woede: tijdelijke waanzin / chaos of verwarring 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie waarom woede volgens Seneca niet tot de menselijke natuur behoort: woede is niet redelijk 	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Woede is volgens Seneca een vorm van tijdelijke waanzin, in essentie chaotisch en brengt de mens in verwarring. Als emoties als woede niet volkomen worden geneutraliseerd of buitengesloten door de rede, is de menselijke natuur uit balans 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • De menselijke natuur is volgens Seneca ten diepste redelijk van aard. Pas wanneer de rede heerst, kan de menselijke ziel tot rust komen en gelukkig zijn. Dat kan alleen wanneer de rede de volledige heerschappij heeft over de emoties. Van woede heeft Seneca een grote afkeer omdat woede ons uit balans brengt. Hij beschouwt woede als een karakterfout. Woede behoort dus niet tot de menselijke natuur die, zoals gezegd, ten diepste redelijk van aard is en in balans 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 5

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van hoe de vier factoren die volgens Nussbaum een rol spelen bij emoties zijn te herkennen in de woede van Achilles: (per factor met juiste toepassing 1 scorepunt toekennen) 4
 - object: Hector
 - interpretatie: Hector is de moordenaar van Patroclus.
 - waarde: Patroclus is een vriend.
 - overtuiging: De moord op een vriend moet gewroken worden.
- een uitleg van de kritiek van Nussbaum op Seneca: volledige beheersing van de interpretatie waarop de emotie berust is onmogelijk en onwenselijk 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Nussbaum spelen bij emoties vier factoren een rol: emoties hebben een object, dat object interpreteren we op een bepaalde manier, in die interpretatie zijn overtuigingen in het geding en het object wordt als waardevol ervaren: (per factor met juiste toepassing 1 scorepunt toekennen) 4
 - Achilles is woedend op Hector (object).
 - omdat Hector Patroclus zou hebben vermoord (interpretatie).
 - Patroclus is een vriend van Achilles (waarde).
 - De moord op zijn vriend moet gewroken worden door Hector om te brengen (overtuiging).
- Volgens Nussbaum zien stoïcijnen als Seneca over het hoofd dat mensen kwetsbare en behoeftige wezens zijn die geraakt kunnen worden door wat er zich in de buitenwereld afspeelt. Volgens Nussbaum is het mogelijk noch wenselijk dat we onze emoties en de interpretatie waarop ze berusten volledig beheersen en onverschillig zijn ten aanzien van wat er om ons heen gebeurt. Evenmin zijn emoties windvlagen die ons omver blazen en waar we helemaal geen invloed op kunnen uitoefenen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argumentatie welke benadering het beste kan uitleggen dat emoties noodzakelijk zijn voor het leiden van een menswaardig bestaan 1
- een uitleg hoe vanuit de fysiologische benadering de emotie ‘woede’ begrepen kan worden: lichamelijke expressie 1
- een uitleg hoe vanuit de cognitivistische benadering de emotie ‘woede’ begrepen kan worden: beïnvloeding door de geest 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De fysiologische benadering zet weliswaar aan tot actie maar die kan pas op een menswaardige manier worden vormgegeven vanuit de cognitivistische benadering. Zo geven we met onze woede blijk van engagement en betrokkenheid en kan de woede worden begrepen als oordeel dat het zin heeft om te vechten, dat er hoop is op het verbeteren van de situatie 1
- Woede is een basisemotie die we overal ter wereld tegenkomen. Niet alleen bij mensen, maar ook bij dieren. Woede is gemakkelijk in verband te brengen met vormen van lichamelijke expressie: gebalde vuisten of een vertrokken gezicht, maar ook door de stijging van de bloeddruk en het aanmaken van adrenaline. Zo kan woede vanuit de fysiologische opvatting begrepen worden 1
- Maar woede kan ook beheerst worden, bijvoorbeeld door haar te temperen en er een min of meer redelijke vorm aan te geven en te herkennen als een oordeel over de situatie waarin men zich bevindt. Zoals wordt gesteld vanuit de cognitivistische benadering van emoties kan de geest ‘woede’ dus beïnvloeden 1

Opmerking

Een argumentatie waarin de fysiologische benadering van emoties wordt gepresenteerd als beste benadering om de noodzakelijkheid van emoties voor een menswaardig bestaan mee uit te leggen kan, mits juist beargumenteerd, ook goed gerekend worden.

Vraag	Antwoord	Scores
7	<p>maximumscore 3</p> <p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een argumentatie onder welke maatschappelijke omstandigheden wraak en geweld als uitingen van woede te rechtvaardigen zijn • aan de hand van een ethische theorie: gevolgen-, plicht- of deugdethiek • een argumentatie van welke grenzen voor maatschappelijk geweld vanuit de gekozen ethische theorie worden aangegeven <p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik zie wel wat in de ‘thymos’ van Homerus en Plato. Hierin heeft woede een plaats binnen andere moreel geladen emoties zoals trots en moed en een gevoel voor rechtvaardigheid. Aan woede wordt dan een morele grens gesteld. Dit betekent dat je echt geraakt kunt worden door dingen die om je heen gebeuren. Maar om tot actie over te gaan en bijvoorbeeld iets te doen aan onrechtvaardige situaties als discriminatie moet de woede wel genormeerd worden om zinvol te kunnen blijven. Woede die zonder meer in gewelddadigheid wordt omgezet is niet te rechtvaardigen • Volgens mij is er vanuit de deugdethiek een goede morele houding te ontwikkelen ten opzichte van woede. In deze ethiek moet met behulp van de rede een middenweg gekozen worden tussen uitersten als gelatenheid en opvliegendheid • De bedaardheid waar Aristoteles het over heeft, kan dan het juiste moment en de juiste mate van boosheid bepalen. Dit zou voor de grenzen van maatschappelijk geweld betekenen dat geweld vanuit onbedaarde boosheid zeker niet is toegestaan, maar dat men ook niet zomaar alles gelaten over zijn kant moet laten gaan 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Opmerking

Een argumentatie vanuit een andere ethische theorie kan, mits juist beargumenteerd, ook goed gerekend worden.